

El Cercle d'Economia, juntament amb CIDOB (Barcelona Centre for International Affairs), us ofereixen cada mes una breu anàlisi de la situació geopolítica global

Les claus geopolítiques del mes

Desembre 2023

Crisi humanitària sense precedents a Gaza

Pol Morillas, Director, CIDOB (Barcelona Centre for International Affairs)

S'esgota el dret a la legítima defensa d'Israel. Després d'uns dies de treva humanitària a Gaza i d'intercanvi de refús i presoners, Israel ha reprès l'ofensiva amb atacs sense precedents contra Gaza. Després del desplaçament forçós dels habitants de Gaza de nord a sud, Israel ha augmentat l'ofensiva a la zona meridional de la Franja, on es concentra la major part de la població desplaçada. Els bombardejos incessants i el bloqueig de l'entrada de l'ajuda humanitària amenacen amb la pitjor crisi humanitària de les últimes dècades, sense que el govern d'Israel mostri senyals de voler disminuir la intensitat de la seva operació per "terra, mar i aire" fins a "eliminar Hamàs". Rafah, la població més propera a Egipte, veu com augmenten els campaments de desplaçats interns, i creix la sensació que la fi última d'Israel és expulsar els habitants de Gaza a Egipte per despoblar així la Franja, encara que les autoritats egípcies vulguin evitar una onada massiva de refugiats a tota costa.

Hi ha seriosos dubtes sobre la naturalesa actual de l'operació israeliana. En primer lloc, el propòsit d'eradicar Hamàs sembla un objectiu inabastable atesa la imbricació del grup en la política, l'economia, els ajuts socials, l'educació, i, per suposat, la defensa de la Franja. Ocupar la Franja no sembla ser un escenari desitjat pels estrategs israelians. Perden força els arguments que sostenen que aquesta operació deriva del legítim dret a la defensa després dels atemptats del 7 d'octubre. Amb un total de morts que s'acosta ja a les 20.000, la immensa majoria civils,

Israel perd la batalla narrativa sobre l'operació. En el pla intern, les enquestes d'opinió mostren un fort desgast del govern. El [44%](#) dels israelians considera necessària la negociació amb Hamas per a l'alliberament dels refús, i només un 26% considera que no s'ha de negociar, sota risc de debilitar els objectius militars de l'operació. Entre el 60 i 70% dels israelians, depenent de les enquestes, desaproven la gestió del govern de Netanyahu, a qui aguaiten diferents casos de corrupció i l'ombra de Benny Gantz com a possible reemplaçament al capdavant del país. En el pla internacional, Estats Units continua donant la cobertura internacional necessària a l'ofensiva d'Israel, alhora que alerta de la greu crisi humanitària que està provocant.

Washington va vetar de nou una resolució del Consell de Seguretat de Nacions Unides que exigia un alto al foc humanitari (la resta dels països del CSNU hi van votar a favor, tret del Regne Unit, que es va abstenir). La proposta de resolució va sorgir de la iniciativa del Secretari General de Nacions Unides, Antonio Guterres qui, en un moviment sense precedents recents, va invocar l'article 99 de la Carta perquè el CSNU es pronunciés sobre un assumpte que amenaça la pau i la seguretat internacional. Les crítiques d'Israel a Guterres i a les Nacions Unides van portar el seu Ministre d'Afers Exteriors a [considerar](#) el Secretari General "un perill per a la pau mundial" que dona suport "a l'organització terrorista Hamas i un recolzament a l'assassinat d'avis, el segrest de nadons i la violació de dones". A tots els efectes, Israel seguirà mantenint la cruesa de la seva operació militar, i fins i tot amenaça d'estendre-la al nord en un nou front contra Hezbollah, però va perdent, mentrestant, la batalla narrativa internacional, en la qual va recollir múltiples simpaties després dels atroços atemptats terroristes del 7 d'octubre.

Cimera Xina-UE. La primera cimera en persona en quatre anys entre els líders europeus i de la Xina es va celebrar a Pequín el 7 de desembre. És la 24a cimera d'aquest tipus, i es va produir després de la cimera bilateral Estats Units-Xina, en la qual Biden i Xi Jinping van acordar reforçar la cooperació entre les dues principals potències internacionals, també en l'àmbit de l'intercanvi d'informació militar. La cimera UE-Xina venia precedida per un clima favorable a les relacions de cooperació, però els seus resultats van ser pobres. Charles Michel, Ursula von der Leyen i Xi Jinping van centrar les seves discussions en comerç internacional, amb el debat de fons sobre el "desacoblament" de l'economia europea del gegant asiàtic per garantir una major autonomia estratègica, en particular en sectors vulnerables com el tecnològic, o la necessitat de "disminuir els riscos" del comerç amb la Xina. La disputa sobre les limitacions als cotxes elèctrics xinesos per part de la UE havia centrat les discussions prèvies a la cimera.

La Xina vol que Europa s'acosti als seus postulats sobre la necessitat de construir un ordre multipolar just i que disminueixi la preponderància nord-americana, mentre que Europa vol reforçar la seva posició pròpia, atès el creixent dèficit comercial en sectors crítics com les tecnologies verdes. També desitjaria que la Xina no serveixi com a plataforma perquè Rússia

sortegi els efectes de les sancions europees després de la guerra d'Ucraïna i que deixi de subministrar productes tecnològics que contribueixen als objectius militars de Rússia. La cimera, més enllà de reiterar els missatges sobre la necessitat de mantenir els canals de comunicació, cooperació i diplomàcia oberts, no va produir resultats concrets en les respectives posicions sobre la guerra d'Ucraïna, les relacions entre la Xina i Rússia o els drets humans.

Es tanca l'any al Consell Europeu. Les discussions dels líders europeus la setmana que ve a Brussel·les estaran marcades per la crisi a Gaza, tot i que aquesta havia d'haver estat la cimera que donés llum verda al procés d'adhesió d'Ucraïna a la UE. En un moment en què s'esgoten els recursos financers i de defensa dels aliats a Ucraïna, creixen els dubtes sobre la perspectiva d'adhesió europea. Després de la recomanació de la Comissió Europea perquè els estats membres obrissin les negociacions, un país manté en l'estratègia política europea cap a Ucraïna.

Viktor Orbán, en el seu enèsim pols a Brussel·les, ha declarat que bloquejarà la decisió -que s'ha de prendre per unanimitat- perquè Ucraïna comenci les seves negociacions d'adhesió. També amenaça de bloquejar un paquet d'ajudes que ascendeix a 50.000 milions d'euros, conscient que a l'altre costat de l'Atlàntic disminueix la predisposició a continuar finançant Ucraïna (una [enquesta recent](#) mostra com la meitat dels votants americans creuen que EUA està gastant massa recursos a Ucraïna). L'argument d'Orbán és l'alta corrupció al país, (la setmana passada va catalogar Ucraïna com "un dels països més corruptes del món"), tot i que en el rerefons continua estant la disputa entre Budapest i Brussel·les sobre l'estat de dret i la democràcia a Hongria, els fons comunitaris congelats com a conseqüència de la deriva iliberal del país, i la rogalia d'Orbán amb Putin, que li permet erigir-se com a soci díscol i euroescèptic del bloc. També hi ha elements de política interna importants, com la por del camp hongarès al mercat agrícola ucraïnès, i la necessària reforma del sistema de subsidis a aquest sector abans de l'entesa de les negociacions d'adhesió.

La COP dels combustibles fòssils. Els Emirats Àrabs Units són els amfitrions de la COP28, un país plenament dependent de l'explotació i producció d'hidrocarburs, en un moment de compromisos de descarbonització de l'economia mundial per lluitar contra el canvi climàtic. La cimera d'enguany forma part també dels esforços recurrents dels països del Golf per projectar poder internacional mitjançant la celebració de grans cimeres, esdeveniments esportius i fires internacionals. Els EAU es presenten al món com un laboratori per a la innovació tecnològica en matèria mediambiental, incloent energies renovables i mecanismes de captura d'emissions. La COP28 ha d'avançar en la consecució dels Acords de París, en particular en matèria d'adaptació

a la reducció dels combustibles fòssils i als recursos disponibles per als països més afectats pel canvi climàtic. Però el cert és que els països productors de petroli, amb seu a Dubái aquests dies, pressionen perquè el comunicat final no esmenti la necessitat d'abandonar o reduir els combustibles fòssils per lluitar contra el canvi climàtic.

Veneçuela obre un altre escenari internacional de disputa territorial.

En una època marcada pel ressorgir dels conflictes territorials i derivats de la sobirania, s'obre un nou front, aquesta vegada a Amèrica Llatina. Després dels conflictes d'Ucraïna i Gaza, una altra disputa per les fronteres d'un estat ha esclatat entre Veneçuela i Guyana. Alguns veuen l'ombra allargada de Rússia, l'Iran i la Xina en la seva voluntat de desestabilització generalitzada de l'ordre internacional, aquesta vegada amenaçant la sobirania de Guyana, un petit estat aliat amb Occident. Nicolás Maduro va organitzar una consulta el passat 3 de desembre per annexar-se els 160.000 kms2 del territori d'Esequibo, que va donar un resultat àmpliament favorable, tot i que amb baixa participació. La controvèrsia territorial arrenca el 1777 i cobreix més de dos terços del territori de Guyana, però va prendre noves proporcions a partir del 2015, quan l'empresa estatunidenca Exxon Mobile va anunciar el descobriment d'importantes reserves de petroli, i Guyana va donar el permís a aquesta empresa per explotar-los. Esequibo és una àrea rica en recursos naturals, més enllà de petroli i gas natural: or, diamants, coure, alumini, etc. Bona part dels seus recursos estan encara per explotar. A més dels interessos de Maduro en un moment de tensió en l'economia veneçolana per la disminució de la producció de petroli i la inflació creixent, s'interpreta el seu moviment com una manera de desviar l'atenció dels problemes interns en vistes a les eleccions del 2024. Es tem una possible escalada militar del conflicte si es consolida la política de fets consumats de Maduro, que ha presentat un nou mapa oficial del país que incorpora ja el territori d'Esequibo.

Pol Morillas

10 de desembre de 2023

Amb la col·laboració de:

CIDOB

BARCELONA
CENTRE FOR
INTERNATIONAL
AFFAIRS